

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

КУРСОВА РОБОТА

з лінгвістики

на тему: **Комунікативні типи речень в сучасній
англійській мові**

Студентки 3 курсу групи МЛа 05-20
Факультету германської філології і перекладу
Напряму підготовки 035 “Філологія”
Спеціальності Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
Ковальнової Алевтини Іванівни
Керівник **Березенко В.М.**,
кандидат філологічних наук, доцент

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС __

м. Київ – 2023 р.

Ministry of Education and Science of Ukraine

Kyiv National Linguistic University

Department of Germanic and Finno-Ugric Philology

COURSE PAPER

Communicative types of sentences in modern English

KOVALOVA ALEVTYNA

Group MLa 05-20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof. **VICTORIYA BEREZENKO**

PhD (Linguistics)

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕЧЕННЯ В КОМУНІКАТИВНОМУ СИНТАКСИСІ.....	8
1.1. Основні підходи до вивчення граматичних структур.....	8
1.2. Комунікативний синтаксис, його завдання та цілі.....	10
1.3. Поняття речення, його головні ознаки.....	11
1.4. Ключові аспекти вивчення речення.....	13
1.4.1. Структурний аспект.....	13
1.4.2. Комунікативний аспект.....	14
Висновки до Розділу I.....	15
РОЗДІЛ II. КОМУНІКАТИВНІ ТИПИ РЕЧЕНЬ ТА ЇХ ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	17
2.1. Розповідне речення як основний комунікативний тип.....	17
2.1.1. Лексико-граматичні риси розповідного речення.....	17
2.1.2. Функціональні риси розповідного речення.....	18
2.2. Питальне речення, його характерні риси.....	18
2.2.1. Лексико-граматичні риси питального речення.....	18
2.2.2. Дискурсивні риси питального речення.....	19
2.3. Спонукальне речення, його властивості.....	21
2.3.1. Лексико-граматичні риси спонукального речення.....	21
2.3.2. Функціональні риси спонукального речення.....	22
2.4. Окличне речення, його характерні риси.....	23
2.4.1. Лексико-граматичні риси окличного речення.....	23
2.4.2. Дискурсивні риси окличного речення.....	23
Висновки до Розділу II.....	25
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	27
РЕЗЮМЕ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	33

ВСТУП

Дана курсова робота спрямована на вивчення та виокремлення провідних комунікативних типів речень в сучасній англійській мові. На сьогоднішній день процес спілкування є досить неоднорідним та розгалуженим, адже складається з різних мовних актів, які, в свою чергу, відображають протилежні відношення мовця до конкретних подій або ситуацій. Тому питання вивчення речень з погляду на їх комунікативні типи є **актуальним** під час аналізу та більш детального опанування англійської мови. Будуючи певні речення залежно від граматичних, прагматичних та синтаксичних чинників, людина має вагому підставу зрозуміти, який вид висловлювання вона збирається окреслити. Знаючи всі вищезазначені особливості, в сучасній англійській мові сформулювалася базова класифікація видів речення за метою висловлювання.

Речення як фундаментальний термін та основна одиниця синтаксису завжди було одним з найбільш досліджуваних та обговорюваних понять у дисципліні лінгвістиці. Різні мовознавці та науковці дають багато визначень реченню, спираючись на деякі граматичні, семантичні та лексичні аспекти мови і мовлення. Всі вони відіграють важливу роль для більш широкого розуміння суті, природи, значення та функцій речення. Однак, для його вивчення та аналізу, не достатньо знати лише дефініцію, важливо орієнтуватися у певних критеріях та принципах класифікації.

Окрім структурної систематизації речення, яка упорядковує речення відповідно до наявності чи відсутності у ньому клаузул, сполучників та субординаторів, існує інша – не менш змістовна. На сучасному етапі розвитку англійської мови, питання групування різних видів речення з погляду на їх комунікативне призначення є суттєвим, адже воно напряду взаємодіє з процесом спілкування та мовленнєвою діяльністю. Відповідно, більша частина речень може закінчуватися такими розділовими знаками: крапкою, знаком оклику та знаком питання. Дана пунктуація показує характерні риси того чи іншого типу речення. В свою чергу, шляхи, якими

вони можуть бути виражені, відображаються у повідомленнях, які людина висловлює з певною ціллю та метою. Це і вказує на комунікативно-прагматичну парадигму висловлювань, які можна віднести до трьох, а іноді чотирьох універсальних критеріїв – інформування, питання, спонукання та вигук, який є об'єктом суперечок та дискусій серед багатьох лінгвістів.

Об'єктом дослідження роботи виступають речення та їх характеристика в сучасній англійській мові.

Предметом дослідження роботи є комунікативні типи речень в сучасній англійській мові.

Теоретична значимість дослідження полягає у тому, що його зміст та матеріальний виклад може застосовуватися для подальшого дослідження та бути корисним для студентів, які хочуть поглибити свої знання з таких дисциплін як мовознавство та граматики.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що його опис та висновки можуть використовуватися у навчальному процесі та на заняттях в університетах, а також для кращого розуміння висловлювань носіїв англійської мови на реальному досвіді.

Метою нашої роботи є: зробити огляд визначень речення та його основних типів у сучасній англійській мові, спираючись на її комунікативний аспект, а також надати пояснення особливостям цих проаналізованих видів з огляду на лексико-граматичні властивості.

Зазначена мета передбачає виконання наступних **завдань** дослідження:

1. проаналізувати праці різних вчених з обраної теми;
2. дослідити дискурс науковців та лінгвістів щодо питального та окличного речень;
3. сформулювати поняття “речення” та вказати його роль у синтаксисі;
4. розглянути різні типи речень з погляду на їх комунікативний аспект;

5. визначити характерні ознаки та функції кожного з комунікативних типів речення;
6. надати приклади використання кожного з комунікативних типів речення з сучасної англійської літератури.

Під час написання даної курсової роботи, ми спиралися на такі теоретичні та практичні **методи** дослідження:

1. метод аналізу, який включає в себе лінгвістичний, що допомагає виділити та розглянути кожне з опрацьованих понять та обраних елементів окремо;
2. метод індукції, що спирається на виведення конкретних висновків дослідження від загального матеріалу;
3. метод дедукції, що є загальнотеоретичним прийомом для підтвердження висунутої гіпотези за отриманими даними;
4. метод класифікації, що полягає в розподілі предметів або явищ на групи за деякими ознаками;
5. описовий метод, що дає змогу охарактеризувати та дати оцінку мовним факторам;
6. метод дистрибутивний аналізу, що досліджує мову на основі оточення (дистрибуції, розподілу) окремих одиниць у тексті;
7. метод прагматичного аналізу, що полягає в опрацюванні людських вимірів комунікації, взаємодії їх з мовними структурами.

Структура роботи. Курсова робота складається зі Вступу, двох розділів, Висновків до кожного з них, Загальних висновків, Резюме, Списку використаної літератури та Списку джерел ілюстративного матеріалу.

Вступ надає стисло інформацію щодо теоретичних положень, актуальності та вибору теми, вказує на головну мету, теоретичну значущість та практичну цінність дослідження, а також основні його завдання.

Розділ I “Фундаментальні засади вивчення речення в комунікативному синтаксисі” розкриває центральне поняття речення, його

значення у синтаксисі та головних аспектах – структурному та комунікативному.

Розділ II “Комунікативні типи речень та їх характерні ознаки в сучасній англійській мові” спрямований на аналіз основних типів речення за метою висловлювання, притаманних їм лексико-граматичних ознак та встановлення їх дискурсивних властивостей.

Загальні висновки підсумовують дослідження і вказують на найважливіші теоретичні та практичні здобутки.

РОЗДІЛ I. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕЧЕННЯ В КОМУНІКАТИВНОМУ СИНТАКСИСІ

1.1. Основні підходи до вивчення граматичних структур

Англійська мова на сучасному етапі є досить багатою не тільки на лексичні, але й на граматичні структури. Люди, розуміючи їх суть та властивості, мають змогу переносити свої знання **граматичних** понять з усної мови на письмову. Сюди можна віднести: вивчення часів, пунктуації, частин мов, фраз та речень. Відповідно, провідним компонентом, що поєднує в собі всі вищезазначені **структури** на синтаксичному рівні є **речення**. Для того, щоб мати можливість говорити про те, як будуються речення, про типи слів і груп слів, з яких вони складаються, треба знати про граматику (Santhi, Selvam, 2020, с. 21). Але, вміння використовувати граматичні структури означає не лише точне вживання форм, але й їхнє осмислене (семантичне) та доречне (прагматичне) використання (Larsen-Freeman, 2003, с. 36). І тому виділяють два головні підходи до навчання граматики.

Дедуктивний підхід – принцип, у якому спершу презентується граматичне правило, а потім на його основі продукується мова (Байдак, 2018, с. 4). Він економить час і дає можливість більше зосередитися на опрацюванні представлених граматичних структур за допомогою різноманітних систем **вправ**. До даного підходу відноситься **граматично-перекладний метод** (Grammar-Translation). Традиційним прикладом його застосування є подання вчителем граматичних правил, ретельні та довгі їх пояснення та наведення прикладів, які здебільшого є ізольованими реченнями. Усі, хто задіяні в навчальний процес, у свою чергу вивчають правила і практикують граматику, виконуючи перекладацькі вправи. Багато уваги приділяється читанню та письму; мало уваги приділяється говорінню та аудіюванню. Кінцевою метою є досягнення точності, тобто утворення граматично правильних речень (Медведева, 2018, с. 2).

Індуктивний підхід – принцип, у якому правило виводиться самими студентами на основі виконання запропонованих викладачем завдань (Байдак, 2018, с. 4). Такий підхід буде більш результативним для учнів, які вже мають сформовану базу мови і заохочуватиме їх спостерігати, аналізувати та робити власні висновки. Сюди можна віднести такий метод як **комунікативне викладання мови** (Communicative Language Teaching (CLT)). Це нововведення передбачає, що на заняттях іноземна мова має розглядатися не просто як набір правил, а як засіб спілкування для досягнення конкретних цілей у повсякденній життєдіяльності (Berezenko, Cherkhava, & Musiienko, 2022, с. 88). Комунікативне викладання мови спрямоване на виконання багатьох завдань з говоріння та письма. CLT робить більший наголос на змісті, ніж на формі; він ставить акцент на спілкуванні, пов'язаному з реалістичним використанням мови в контексті (Медведєва, 2018, с. 2).

Комунікативний метод дає змогу вивчати речення не як самостійну ізольовану одиницю, а як частину тексту, тобто здійснювати його аналіз “у тому лінгвістичному та екстралінгвістичному контексті, в якому воно існує і набуває різноманітних модифікацій” (Загнітко, 1996, с. 141). При комунікативному навчанні мови спектр видів діяльності є необмеженим і спрямованим на 1) як на змістовній, так і на експресивній стороні; 2) на функціональності у виборі та породженні структур; 3) на контексті та ситуації в процесі навчання; 4) на використанні автентичних матеріалів; 5) на комунікативних завданнях та 6) на індивідуалізації в організації процесу навчання (Berezenko, Cherkhava, & Musiienko, 2022, с. 89). З часом методика комунікативного викладання мови все більше розглядає граматику через фокус на **формі**. Таке “зосередження на формі” вказує на привернення уваги тих, хто вивчає мову, до граматики як частини комунікативної мовної практики. Тому, відповідно, ознайомлення учнів з граматичними структурами або сприяння їм у виявленні деяких граматичних особливостей

в ході виконання комунікативних завдань може вплинути на розвиток більшої точності під час **спілкування**.

1.2. Комунікативний синтаксис, його завдання та цілі

Невід'ємною частиною для дослідження граматичної будови мови є **синтаксис**. Ця область є розділом граматики, що вивчає речення та словосполучення (Фадєєва, 2017, с. 6). Також синтаксичний рівень мови є найвищим в ієрархії **мовних одиниць**. Правильне застосування усіх цих одиниць у поєднанні з граматичними будовами, а саме: вибір слів, узгодження числа та часу, розташування фраз та виразів у потрібному порядку відіграє важливу роль для **комунікативного аспекту**. Отже, елементами синтаксичного рівня є найвищі структурні мовні одиниці мовної стратифікації, які володіють комунікативною цінністю (Фадєєва, 2017, с. 6).

На сьогоднішній день, потреба людини виразити низку реакцій, емоцій, почуттів через різні типи висловлювань у відповідних комунікативних ситуаціях набуває чималих обговорень серед лінгвістів та науковців. І тому досить важливо вивчати всі складові комунікативного синтаксису, який можна окреслити як систему віртуальних одиниць, готових до функціонування в мовленнєвому процесі та реалізації своїх потенцій у різноманітних формах мовленнєвої діяльності на основі своїх системних значень (Кухарчук, 2013, с. 150).

Насамперед центральним завданням комунікативного синтаксису є аналіз **висловлювань** з точки зору їх комунікативної цінності та інформативної структури (Kirkchuk, 2011, с. 1). Його ціллю є саме членуванням висловлювань – аналіз **теми і реми**. Як тема, так і рема становлять інформативну структуру висловлювання. Тема – це те, що вже відомо, тоді як рема представляє нову інформацію. Залежно від контекстуальної інформативності будь-який елемент речення може виступати в ролі теми або реми (Kirkchuk, 2011, с. 3). Саме вони дозволяють мовцю розуміти головну ідею когерентно та цілісно.

1.3. Поняття речення, його головні ознаки

Центральною одиницею синтаксичного аналізу є **речення**. Велика кількість вчених, лінгвістів та ін. робила різні спроби дати точне визначення даному терміну. Однак через свою неоднорідну та складну організацію і природу, речення має бути досліджуваним в різних напрямках, щоб ми мали хоч якесь уявлення, що воно собою являє. Одну з найбільш поширених дефініцій дає В. Виноградов: “Речення – це інтонаційно і граматично оформлена найменша **комунікативна одиниця**, що служить головним засобом формування, вираження думки, вольових почуттів і емоцій” (Див. Шульжук, 2004, с. 43-44). І дане тлумачення є досить важливим у даній роботі, адже з нього випливають його головні **ознаки**.

Найзагальнішою ознакою речення, яку виділяє більшість мовознавців є **предикативність**. Предикативність – комплексна синтаксична категорія, що виражає співвіднесеність повідомлення з дійсністю і формує речення як комунікативну одиницю (Шульжук, 2004, с. 44). Наприклад, слово “*ранок*” та речення “*Ранок!*”. Слово *ранок* вказує тільки на певну частину доби, певний період дня (на відміну від слів *ніч*, *вечір*) і нічого більше. Речення “*Ранок!*” повідомляє про початок ранку, дійсну та конкретну ситуацію цього часу (світанку) або про якийсь ранок в минулому, або ж про ранок, який ми можемо спостерігати в майбутньому. За допомогою речення “*Ранок!*” ми зводимо наші судження і думку до якомога щільнішого виразу з одного речення. Синонімічно це можна виразити особливо такими синтаксично поширеними конструкціями в реченнях. Те, що ми зараз бачимо (сприймаємо) – це ранок. Також предикативність включає в себе відношення залежності між двома основними членами речення – одним з них є таким, про що йдеться у висловлюванні, що підлягає опису (**підметом**), та іншим, який передбачає що-небудь про підмет, який описує підмет, приписує йому ознаки та характеристики (**присудком**) (ShrewIC, 2012). Наприклад, “*She was disappointed, however, by the visit*” (Jane Austen, с. 93). “*She*” – це те, про що йдеться в реченні (підмет), а “*was disappointed*” – це присудок, що

характеризує підмет. Предикативність є **бінарним** відношенням; підмет і присудок є корелятивними поняттями – підмет функціонує лише у співвідношенні з певним присудком і навпаки (ShrewIC, 2012). Крім того, предикативність складається з трьох основних компонентів: модальності, часу та особи, виражених категоріями способу, часу й особи.

Як було зазначено раніше, предикативність дуже тісно пов'язана з **модальністю**. Ця ознака речення називає граматичні значення, які об'єднуються спільним значенням стосунку повідомлюваного до дійсності (Шульжук, 2004, с. 44). Тобто під модальністю розуміється те, чи існує якийсь факт насправді, чи він лише розглядається як можливий, уявний, бажаний тощо. Зазвичай модальність виражається за допомогою мовної категорії способу або модальних слів (ShrewIC, 2012). Наприклад, “*You can now have nothing more to say ...*”. У даному реченні використано модальне дієслово “*can*”, яке показує можливість, зумовлену певними обставинами.

Для вираження певної думки необхідно граматично оформити зв'язки між словами, ставлячи їх у тих формах, яких вимагає речення, використовуючи як засоби зв'язку прийменники і сполучники (Шульжук, 2004, с. 47). З метою такого оформлення вирізняють **граматичну організацію речення**, яка вказує на те, що кожне речення повинно мати певну граматичну схему, елементами якої являються або члени речення (щонайменше це один член речення), або словосполучення (не менше одного) (Караман, 2011, с. 328).

Для того, щоб предикативна конструкція перетворилася в речення, вона має бути інтонаційно оформленою. Місце, яке **інтонація** посідає в утворенні речення є надзвичайно вагомим, адже якщо будь-яке слово вимовити з визначеною інтонацією, то воно може стати реченням. Важливо зазначити, що ні предикативність, ні модальність не може бути виражена без інтонації. Відповідно, завдяки цій універсальній ознаці, в усному мовленні виділяють специфічні типи речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням

(Шульжук, 2004, с. 47) і тому, саме у нашій роботі, **комунікативні** типи англійського речення мають чимале значення у сфері синтаксичного аналізу.

1.4. Ключові аспекти вивчення речення

Для того, щоб розкрити сутність та основу речень, необхідно, з однієї сторони, зрозуміти їхню структуру, організацію, а з іншої – показати, як така структура “проживається” в процесі спілкування. Як наслідок, в реченні англійської мови виділяють два ключові аспекти: **структурний** і **комунікативний**.

1.4.1. Структурний аспект. Основна увага при вивченні мови у структурному підході приділяється мові (Rugare Mareva, 2012, с. 104). Іншим важливим принципом підходу є те, що переважна частина уваги відводиться знанню мови, а “виконання” підпорядковується знанню. Саме структурний аспект закріпив концепцію **речення**, або **синтаксеми**. Тому у даному випадку, речення (синтаксема) – це модель побудови, інваріант, одиниця мови, або, іншими словами, одиниця емічного рівня, яка входить у таку парадигму: фонема, морфема, лексема, синтаксема (Кочерган, 2002, с. 315).

Структурні типи речень залежать від способу відображення в їхній будові найважливішої ознаки речення – **предикативності**. Оскільки предикативність має три складника, то вони можуть бути втілені разом в одному компоненті речення, і такі речення називаються **односкладними** (one-member): “*Look!*” (Jane Austen, с. 8). Дві інші ознаки предикативності (часова (темпоральна) і модальна) представлені разом в іншому компоненті речення. Такі речення, в яких ознаки предикативності розподілені між двома елементами речення, називаються **двоскладними** (two-member) реченнями: “*Darcy made no answer*” (Jane Austen, с. 83). Якщо речення має лише один центр предикативності, то такі речення називаються **простими** (simple): “*He had apparently been present at the ceremony*” (Jane Austen, с. 89). Якщо речення має більше одного предикативного центру, воно є **складним**

(composite): “*When they arrived at Longbourn, Elizabeth and her aunt were able to help Jane in looking after the children” (Jane Austen, с. 84). Але якщо ми маємо два або більше центрів предикативності в одній структурі, то між цими елементами повинні існувати певні відношення, яких є два: **координація** (coordination) і **сурядність** (subordination) (Tang & Lau, 2012, с. 340). Сурядність означає, що предикативні центри не залежать один від одного, а підрядний зв’язок існує, якщо одна предикативна група домінує і включає в себе як свої елементи одну або кілька інших предикативних груп: як підмет: як частину присудка, як об’єкт, як ознаку, як прислівниковий модифікатор.*

1.4.2. Комунікативний аспект. Даний аспект базується на теорії мови як системи вираження значення, основною функцією якої є взаємодія та комунікація (Rugare Mareva, 2012, с. 105). За комунікативним аспектом став закріплюватися термін **висловлення**. Кочерган дає таке визначення висловленню: це конкретне поєднання структурної моделі та її лексичного наповнення, одиниця мовлення, що входить до іншого термінологічного ряду: звук, морф (аломорф), слово (лекса), висловлення (2002, с. 315). Отже, тут основна увага приділяється **мовленню**.

Речення як елементи мовлення виконують свої специфічні комунікативні функції. Наприклад, якщо взяти прості речення: 1) “*And Darcy turned to look at Elizabeth for a moment*”(Austen, с. 5); 2) “*May I take the carriage?*” (Austen, с. 11); 3) “*Go back to your partner, Bingley*” (Austen, с. 5). Різниця значень відповідає різниці форми речень. Тобто у цих прикладах можна помітити протиставлення форм, що відображають певне значення, яке відповідає поняттю граматичної категорії. Семантичною основою категорії є вплив мовця на слухача. Цій основі відповідає **іллокутивне** (спонукальне) значення мовленнєвих актів (Шепетяк, 2008, с. 2). Якщо зіставити ці значення з іллокутивними класами, то можна побачити, що вони відображають два найбільш частотні класи – **інформативність** та **директивність**. Відповідно, у реченні-висловленні найбільшої ваги

набувають ті істотні його ознаки, за якими в ньому можна виявити актуальні та не актуальні для конкретного акту мовлення частини. І ось тут, в англійській мові, домінантним засобом саме комунікативного членування речення виступає **порядок слів**. Варіювання порядку слів, як правило, не змінює функціональної кваліфікації компонентів формально-граматичної та семантико-синтаксичної структури речення: вони виділяються на основі синтаксичних відношень та зв'язків, виражених відповідними формами слів. Так як комунікативний аспект є одним з найважливіших у вивченні речення, то у традиційній граматиці сформулювався такий принцип як **мета комунікації**.

Висновки до Розділу I

Опрацювання **граматичних структур** може викликати певні труднощі під час вивчення англійської мови, тому мовознавці виділяють два основних підходи для простішого її розуміння та оволодіння. Одним з них є **дедуктивний підхід**, що охоплює пояснення правил граматики та їх використання на практиці. Ключову роль у даному підході відіграє виконання різних вправ, і найбільш поширеним методом тут є граматично-перекладний. Іншим, не менш вагомим, під час дослідження граматичних структур є **індуктивний підхід**, що передбачає розуміння якогось правила, спираючись на приклади. Провідним методом у даному випадку є комунікативне викладання мови.

Граматична будова мови приділяє неабияку увагу **комунікативному синтаксису**, який показує речення, їхні семантичні й прагматичні перетворення з комунікативної точки зору. Відповідно, за ключову мету він ставить розбір висловлювань, їх комунікативної цінності, інформативної структури та членування висловлювань – аналіз теми і реми.

Отже, основною комунікативною інтонаційно та граматично оформленою одиницею, що служить головним засобом формування, вираження думки, вольових почуттів і емоцій у синтаксисі є **речення**. Воно

має декілька фундаментальних ознак, серед яких: предикативність, модальність, граматична організація речення та інтонація. Кожна з даних ознак має свої особливості, вплив на властивості та характеристики речення і певним чином пов'язана між собою.

При дослідженні природи речення, важливо враховувати два провідні його аспекти, які включають в себе структурний та комунікативний. Перший – **структурний аспект** фокусується на **мові** та будові речень з погляду на їх граматичну будову. Такі типи речень залежать від способу відображення в їхній будові предикативності або наявності головних та другорядних членів речення. Структурний аспект класифікує речення на: односкладні, двоскладні, прості, складні, останні два з яких, мають координацію та сурядність. Другий – **комунікативний аспект** наголошує на **мовленні**, де головним є термін висловлення.

Висловлення являє собою одиницю комунікації, яка служить для передачі певної інформації. Речення у комунікативному аспекті виконують різні функції та мають відмінні властивості у якихось мовленнєвих ситуаціях, і саме в англійській мові, важливу роль при побудові різних висловлювань відіграє порядок слів. Відповідним чином, це дає підставу для формування різних типів речень за метою комунікації.

РОЗДІЛ II. КОМУНІКАТИВНІ ТИПИ РЕЧЕНЬ ТА ЇХ ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Розповідне речення як основний комунікативний тип

Люди у своєму повсякденному житті роблять певні **заяви**, констатують різні **факти**, щось пояснюють та передають **інформацію** одне одному. Всі ці дії відбуваються за допомогою використання розповідного речення, яке є найбільш поширеним в сучасній англійській мові.

2.1.1. Лексико-граматичні риси розповідного речення. На даному етапі є важливим визначення **розповідного речення** – це речення, яке зазвичай використовується для того, щоб зробити заяву або висловити ідею. Воно спрямоване на констатацію факту або аргументу в декларативному способі (Muzakky, Fahriany, & Utami, 2021, с. 2). Відповідно, розповідне речення виражає **судження** та **думку**, і може бути або **стверджувальним**, або **заперечним**. Воно будується за схемою прямого порядку слів, наприклад: “*I made myself sound as menacing as possible*” (Shaw, 2010, с. 195) – стверджувальне, “*I didn't phone Evelyn's room-mate*” (Shaw, 2010, с. 123) – заперечне. Структура цього типу речень може бути різноманітною, але наймінімальніша – це підмет, за яким слідує присудок. Як і будь-яка інша реченнева формула, вона складається з семантичної та синтаксичної структур (Muzakky, Fahriany, & Utami, 2021, с. 2).

Розповідне речення виконує роль декларації, тобто проголошує твердження про об'єкт пізнання. В одній зі структур розповідного речення використовується три види дієслова-зв'язки: “*is*” , “*am*” , “*are*” у різних часових формах. Наприклад, “*I'm getting a divorce*” (Shaw, 2010, с. 412). Інша структура розповідного речення послуговує дієслово дії (Faris, Cheng, 2009, с. 4). Наприклад, “*I parked the car and got out and waited*” (Shaw, 2010, с. 18). Як правило, такі речення мають спадаючий тон, в усному мовленні позначаються паузою, а на письмі – крапкою.

2.1.2. Функціональні риси розповідного речення. Одна з найголовніших функцій розповідного речення – це зробити **пряме твердження** (Andersen, 2014, с. 3). Воно повідомляє нам щось або дає якусь інформацію. Але це не завжди так. Інші функції такого речення дозволяють ставити **запитання**, давати **команду** або навіть виражати **емоції**.

У наведеному нижче реченні використано **декларативну** форму (воно виглядає як твердження, за винятком розділових знаків), але насправді ставить запитання: “*You’re not flying anymore?*” (Shaw, 2010, с. 88). У той час як граматично правильною формою запитання було б: “*Are you not flying anymore?*”. Наступний приклад речення в розповідній формі виглядає як твердження, але насправді є командою (робиться за допомогою **наказового** способу): “*...you’ll just take off the old suit... the next year*” (Shaw, 2010, с. 109). Разом з тим, у наказовому способі таке речення виглядало б: “*...take off the old suit... the next year*”. Ще одним прикладом розповідного речення, яке має всі риси твердження (за винятком розділових знаків) є **вигук** (робиться за допомогою **окличної форми**): “*London was amazing!*”, при справжній окличній формі: “*How amazing London was!*”. Отже, розповідні речення мають однакову структуру чи форму, яка виступає як “subject-predicate” але функції, які вони виконують можуть бути різними.

2.2. Питальне речення, його характерні риси

Кожного дня ми намагаємося дізнатися потрібну нам інформацію, **розпитуємо** щось або просто цікавимося чимось новим. З цією метою ми задаємо різні **питання**, на які можемо отримати відповіді. В сучасній англійській мові питальні типи речень мають складну та розгалужену структуру і навіть нараховують декілька різновидів.

2.2.1. Лексико-граматичні риси питального речення. Питальні речення належать до розмовної сфери і лише зрідка трапляються в

монологічному мовленні. Більшість лінгвістів визначає їх як вирази, які в деяких своїх значеннях слугують для постановки **питання**. Визначальними рисами питальних типів речень є: вживаються з **підвищеним тоном**, на письмі завжди закінчуються **знаком питання** і виконують функцію **запитування** про певну інформацію (Umami, 2016, с. 149-150). Говорячи про структуру питальних речень, то вона характеризується зворотним порядком слів (**інверсією підмета і присудка**), тобто перше дієслово у дієслівному звороті стоїть перед підметом, використанням питального займенника та питальних форм дієслова-присудка. Наприклад, “*What hotel are you staying at?*” (Shaw, 2010, с. 82). Не менш важливим є те, що до вищенаведеного запитання та загалом даних видів речень надається або вимагається певна **відповідь**.

Питальні речення можуть бути в **позитивній** або **негативній** формі будь-якого часу. Наприклад, питання в позитивній формі виглядає так: “*Do you speak English?*” (Shaw, 2010, с. 140), і в негативній – “*Don't you like it?*” (Shaw, 2010, с. 163). Ці ілюстрації побудовані з використанням допоміжного дієслова *do*, що є однією з типових форм питального речення.

2.2.2. Дискурсивні риси питального речення. Серед мовознавців та лінгвістів відбувається багато обговорень та дискусій щодо класифікації питальних речень. Однією з найбільш поширених класифікацій питальних речень є їх систематизація за наявністю чи відсутністю питального слова (займенника або прислівника) у складі речення. За характером і призначенням у мовленні дуже виразно протиставляються речення з питальними займенниками і речення, що оформлені як питальні тільки за допомогою інтонації. За таким підходом усі питальні речення поділяються на **займенникові** й **незайменникові** (Сітко, 2013, с. 188). Іншими словами, займенникові – це ті питання, які починаються з питального займенника (*what, who*) або займенникового прислівника (*how, where*). Зазвичай їх функція полягає в тому, щоб отримати більш детальну і точну інформацію про якусь подію або явище, відому мовцеві і слухачеві. Наприклад, “*What*

about our horse?” (Shaw, 2010, с. 227). Незайменникові ж питання – це такі, у яких той, хто запитує, намагається дізнатися існує чи не існує якась подія чи феномен; відповідь може бути позитивною чи негативною (yes/no). Наприклад, “*Don’t you trust me?*” (Shaw, 2010, с. 252).

Іншою більш загальною класифікацією **інтерогативів**, наведену у порівняльних граматиках англійської та української мов (І.В. Корунець, Н.Л.Халдоєніді, В.М. Яйцева, Ю.О. Жлуктенко, М.П. Кочерган, В.Д. Аракін, Л.К. Байрамова) а також у нормативних граматиках англійської мови, яку виділяють вчені є розподіл їх на: загальні, спеціальні, розділові й альтернативні питальні висловлення (Сітко, 2013, с. 189).

Загальні питання (General Questions) вимагають відповіді “так” або “ні” і вимовляються з висхідною інтонацією. Вони утворюються шляхом розміщення частини присудка (тобто допоміжного або модального дієслова) перед підметом. Наприклад, “*Are you satisfied now?*” (Shaw, 2010, с. 254).

Спеціальні запитання (Special Questions) починаються з питального слова або словосполучення (*Where..., Why..., How..., How much...* та ін.) і вимовляються з нисхідною інтонацією. Порядок слів такий самий, як і в загальних питаннях, але питальне слово або словосполучення передує допоміжному дієслову. Наприклад, “*What do you remember about him?*” (Shaw, 2010, с. 91). Слід зауважити, що після питальних слів *who* і *what* слід використовувати форму дієслова в третій особі однини: “*Who is in charge of the classroom today?*”.

Розділові питання (Disjunctive/ Tag-Questions) вимагають відповіді “так” або “ні” і складаються з двох частин: стверджувального твердження, за яким слідує заперечне питання, або заперечного твердження, за яким слідує стверджувальне питання. Перша частина вимовляється зі спадною інтонацією, друга – з висхідною. Наприклад, “*You know now, don’t you?*” (Shaw, 2010, с. 95). Однак, даний тип питань має певні випадки вживання особливих тегів. Наприклад, поняття загального роду у реченні “*Everyone is here, aren’t they?*”, де можна помітити вираження однини дієслова в першій

частині питання, але множину у другій. Також є ситуація, коли підмет *I* у теперішньому часі вимагає в другій частині питання допоміжного дієслова *are/aren't*. Наприклад, “*I am good at swimming, aren't I?*”

Альтернативні питання (Alternative Questions) пропонують вибір між двома або більше варіантами і вимагають конкретної відповіді. Структурно альтернативні питання схожі на загальні, але вони мають розділовий сполучник *or* “або”, що поєднує дві однорідні частини речення. Частина, що стоїть перед сполучником, вимовляється з висхідною інтонацією, частина після сполучника – зі спадною інтонацією. Наприклад, “*Do you wish to pay by cash or by check?*” (Shaw, 2010, с. 44).

2.3. Спонукальне речення, його властивості

У повсякденному житті нам часто доводиться вказувати деяким людям зробити щось або навпаки. У таких випадках ми вживаємо **спонукальні речення**, які містять певну форму прохання або наказу до слухача виконати або не виконати якусь дію. Відповідно, всі імперативні або спонукальні речення відносять до наказового способу.

2.3.1. Лексико-граматичні риси спонукального речення. Більшість науковців визначає спонукальне (наказове) речення як речення, яке містить **команду, вказівку або прохання** (Asrori, Kuspiyah & Rohmah, 2019, с. 27). Залежно від використовуваної інтонації, **наказові речення** можна поділити на команди, прохання, запрошення та застереження. У таких типах речення головним компонентом є **імператив**, який має дефініцію: основна форма дієслова, що використовується для того, щоб наказувати, забороняти, пропонувати тощо (Asrori, Kuspiyah & Rohmah, 2019, с. 27). Це означає, що в імперативному реченні використовується основне дієслово або дієслово для того, щоб віддати наказ або дати рекомендацію щодо чогось. Спонукальні речення, як правило, характеризуються низхідним тоном, хоча для того, щоб

зробити їх менш різкими, може використовуватися і висхідний тон. На письмі такі речення позначаються крапкою або знаком оклику.

Структура спонукального речення вирізняється відсутністю підмета і формою наказового способу дієслова-присудка. Наприклад, “*Ask him!*” (Lee, 2017, с. 73). Також такі речення можуть бути в стверджувальній або заперечній формі, зі вказівкою на теперішній або майбутній час. **Стверджувальне наказове речення** спонукає слухача зробити щось. Його можна передати різними способами: наказом, заборною, проханням, пропозицією, запрошенням чи порадою (Asrori, Kusriyah & Rohmah, 2019, с. 27). Наприклад, “*Shut up!*” (Lee, 2017, с. 65). На додаток, такі речення можна виразити у множині, з використанням “*let’s*”, наприклад, “*Let’s try to make him come out!*” (Lee, 2017, с. 15). **Заперечне наказове речення** містить прохання або пропозицію адресата не робити чогось. Це може бути заборона або застереження. Воно завжди позначається маркерами *don’t* або *don’t be* перед імперативним реченням (Asrori, Kusriyah & Rohmah, 2019, с. 28). Наприклад, “*Don’t you contradict me!*” (Lee, 2017, с. 116). З метою позначення спонукального заперечного речення у множині, використовується речення з “*let’s not*”, наприклад, “*Let’s not pay him!*”.

2.3.2. Функціональні риси спонукального речення. Традиційною функцією (завданням) спонукального речення є **команда** або **вказівка**. Воно наказує нам щось зробити. Проте деякі лінгвісти вважають, що у наказового речення є чотири функції: команда, бажання, запрошення та попередження. (Asrori, Kusriyah & Rohmah, 2019, с. 26). І хоча ми використовуємо наказові речення, щоб давати прямі команди, ми також можемо використовувати їх для більш ввічливих **інструкцій**, ніж прямих команд. Такі інструкції досить поширені, приміром, у посібнику користувача, який пояснює, як користуватися певним приладом чи машиною. **Імперативи** також можна використовувати зі словами “*kindly*” або “*please*” щоб додати ввічливості. Наприклад, “*Kindly open the door for me!*”, “*Please don’t ask me this question!*”

2.4. Окличне речення, його характерні риси

Однією з найбільш важливих потреб людини є вираження **емоцій** чи **почуттів**. В усному мовленні ми часто передаємо наш настрій за допомогою тону, в той час як на письмі – певним пунктуаційним знаком. Висловити такого роду емоціональне забарвлення (радість, злість, цікавість тощо) можна за допомогою **окличних речень**, які відіграють вагому роль у комунікативному акті.

2.4.1. Лексико-граматичні риси окличного речення. За допомогою окличних речень можуть бути реалізовані будь-які почуття та думки, які контекстуально можуть відтворюватися через міміку або **інтонацію** мовців. Зазвичай вони передають сильні емоції та вказують на здивування, подив, жаль, співчуття, радість, вдячність і позначаються **знаком оклику** в кінці речення (Samsi, Lukmana & Sudana, 2021, с. 1198). Наприклад, “*I’ll just call up the principal and tell him!*” (Lee, 2017, с. 115). У даному реченні можна спостерігати таку емоцію як тривога або занепокоєння. Спираючись на вищевказані факти, окличні речення, виділені на основі їхньої функції (вираження особистої та підсиленої оцінки ситуації), є найпоширенішими.

Окличні речення в англійській мові, як правило, починаються з **окличних займенників** *what* і *how*, які підкреслюють попередній іменник. Наприклад, “*What a lovely dress!*”, “*How happy she is!*”. Важливо зазначити, що **вигуки** також являються частиною окличного речення, адже передають будь-який вираз сильної емоції, включаючи однослівні вигуки, а саме: *ouch!* *hey!* *ah!*, наприклад, “*Wow! I can’t believe you got this for me!*”.

2.4.2. Дискурсивні риси окличного речення. Окличне речення у дискурсі може вживатися для передражнювання, для саркастичного оцінювання ситуації, для привернення уваги співрозмовника і т.д. За таких умов, можна побачити різні варіації окличних висловлювань, які залежать від тону, контексту та саме місця мовця (Пшанська, 2014, с. 159). Всі ці критерії надають реченню спеціального забарвлення та реалізують відповідні афективні значення. Наприклад, “*It’s alive!*” (Lee, 2017, с. 29). Дане речення

показує, що без контекстуального змісту неможливо визначити рівень емоційності та власної суб'єктивності мовця (радість, здивування, злість). Проте у конкретному дискурсі та контексті ми маємо змогу зрозуміти, яке основне значення несе окличне речення. Наприклад, “*I returned to school and hated Calpurnia steadily until a sudden shriek shattered my resentments. I looked up to see Miss Caroline standing in the middle of the room, sheer horror flooding her face. Apparently she had revived enough to persevere in her profession. “It’s alive!” she screamed*” (Lee, 2017, с. 29). Те ж саме речення, висловлене зі специфічним синтаксичним та графічним оформленням у даній мовленнєвій ситуації показує, що мовець відчуває переляк або страх.

На сучасному етапі англійської мови, більшість науковців виділяє тільки три основні види речень за комунікативним аспектом, і серед них: розповідні, питальні та спонукальні. Отже, питання виокремлення окличних речень є **спірним** та досить обговорюваним у мовознавстві. Як відомо, М. Я. Блох не включає окличні речення до цієї класифікації. Існує думка, всі три типи речень можуть перетворюватися на окличні речення і вживатися з особливим типом **інтонації** (Dunyamin, 2017, с. 25). Інший лінгвіст Дж. О. Керм у своїй книзі “*A Grammar of the English Language*” на відміну від Блоха, ставить окличне речення на перше місце у своїй класифікації. Він зазначає, що форма речення може бути:

1) вигуком, що вимовляється вголос або виражає наказ, побажання чи бажання, часто закінчується знаком оклику – можливо, найдавніша форма речення;

2) декларативом, що констатує факт, закінчуються крапкою;

3) інтерогативом, що ставить запитання і закінчується знаком питання (Див. Dunyamin, 2017, с. 25).

Загалом, щодо обумовленої проблеми існує багато концептуальних думок. Більшість науковців не включає окличні речення в головну класифікацію як окремий комунікативний тип, і це пояснюється тим, що звичайні граматичні засоби, такі як **порядок слів** або використання

конкретних допоміжних форм, службових слів, унеможлиблюють протиставлення трьом основним типам.

Висновки до Розділу II

Як правило, сучасна англійська мова виділяє чотири основні комунікативні типи речень, серед яких: **розповідні, питальні, спонукальні та окличні**. Однак, зараз відбувається багато обговорень та **дискусій** щодо остаточного їх розподілу та класифікації.

Перший, найбільш поширений вид – це **розповідне речення**. Воно виражає **твердження**, що містить певний факт або інформацію в стверджувальній або заперечній формі про що-небудь. Граматично таке речення оформлене прямим порядком слів та вимагає підмета за яким слідуватиме присудок. Провідною функцією розповідного речення є висловлення прямого твердження, а другорядними – ставлення запитань, надання команд та виявлення емоцій.

Наступний, не менш важливий, вид комунікативних речень – **питальні**. Вони ставлять прямі запитання в позитивній або негативній формі та закінчуються **знаком питання**. Однією з примітних граматичних характеристик таких речень є **зворотній порядок** слів або інверсія підмета і присудка. У даний час, існує дві найбільш розповсюджені класифікації розповідних речень. Перша поділяється на **займенникові**, що включають питальні займенники або займенниковий прислівник та **незайменникові**, що мають містити позитивну чи негативну відповідь на запитання. Інша ж систематизація угруповує розповідні речення на **загальні** питання, **спеціальні** питання, **розділові** питання та **альтернативні** питання. Кожне з них має свої особливі риси завдяки структурі, будові, інтонації та пунктуації.

Наступний вид – це **спонукальне речення**. Воно обов'язково має містити якусь команду, наказ або прохання. Його центральним компонентом є **імператив**, який використовується для того, щоб **наказувати, забороняти, пропонувати** та ін. У таких реченнях багато чого залежить від **інтонації**, а

тому, існують певні комунікативні ситуації, у яких застосовуються: поради, прохання, заборони і т. ін. Значною ознакою структури спонукального речення є відсутність підмета і наявність форми наказового способу дієслова-присудка. Важливо зазначити, що коли ми даємо певну вказівку, ми використовуємо **наказовий спосіб**, який може бути як в **стверджувальній**, так і в **заперечній** формі.

Останній комунікативний вид, який спричиняє велику кількість диспутів та дискутувань серед лінгвістів та науковців – це **окличне речення**. Воно передає **сильні емоції** і закінчується **знаком оклику**. Зазвичай, такі речення починаються з окличних займенників, таких як: *what* і *how*. Потрібно відмітити, що ми можемо підсилити окличне речення **вигуком**, який має стояти перед ним. Однак, на сучасному розвитку англійської мови, дані речення викликають масу спірних питань, адже вони – просто різні типи речень, зроблені з емоцією і доповнені знаком оклику або крапкою, щоб показати цю емоцію. Саме тому оформленість окличних речень не може розглядатися як принцип розрізнення комунікативного типу речення.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

На підставі виконаного дослідження про комунікативні типи речень, які існують в сучасній англійській мові, посилаючись на спеціальні текстові твори художньої літератури та користуючись лінгвістичною, науковою теорією для пошуку обґрунтування тексту даної роботи, можна зробити наступні висновки, що:

1) Вивчення **граматичних структур** мови допомагає багатьом людям ефективно говорити та писати. Для того, щоб успішно впоратися з цим завданням, вони повинні навчитися переносити свої знання граматичних понять з усної мови на письмову, і навпаки. І саме тут провідним рівнем мовленнєвих одиниць виступає речення. Відповідно, з ціллю отримання знань про те, як вони будуються, з яких компонентів складаються, потрібно знати граматику. З цією метою, застосовуються два основні підходи до вивчення граматичних структур. **Дедуктивний метод** передбачає рух від більш загального до більш конкретного, коли даються загальні правила, які застосовуються до конкретних мовних прикладів і відточуються практичними вправами. Даний підхід застосовує граматично-перекладний метод. **Індуктивний метод** переходить від більш конкретного до більш загального, де робляться конкретні спостереження, виявляються закономірності, формуються гіпотези та робляться висновки. Даний підхід спирається на комунікативне викладання мови, яке сприяє покращенню комунікативних навичок учнів або студентів та їх розумінню природи мови, яка опановується.

2) Велика увага в лінгвістиці приділяється комплексному дослідженню **комунікативного синтаксису** та його головних завдань. Передусім однією з функцій комунікативного синтаксису є розбір та поділ висловлювань на тему і рему. Вони, в свою чергу, утворюють інформативну структуру висловлювання.

3) **Речення** – одна з ґрунтовних одиниць мови і базова одиниця синтаксису. За допомогою речення ми висловлюємо свої думки і почуття,

звертаємося один до одного з питаннями, наказами, порадами чи проханнями. Тобто воно використовується в мовленнєвій **комунікації**, побудованій зі слів за певною синтаксичною схемою і визначається наявністю таких ознак, як: предикативність, модальність, граматична організація речення та інтонація.

Для того, щоб зрозуміти суть речення та усі його складники, в англійській мові виділяється два центральні аспекти. **Структурний аспект** зосереджується на механіці та побудові речень. **Комунікативний аспект** акцентує увагу на реченні як одиниці спілкування, метою якого є перетворення виділеного значення на мовне повідомлення.

4) На сьогоднішній день, в англійській мові виокремлюють три головні типи речень: розповідні, питальні, спонукальні. Всі вони знаходяться в **прямій опозиції** один до одного. Хоча раніше, більшість мовознавців додавала до цієї класифікації окличні речення.

Розповідні речення виражають твердження – стверджувальне або заперечне. **Питальні** речення ставлять питання, запит інформації, яку мовець хоче отримати від слухача в позитивній або негативній формі. **Спонукальні** речення містять вказівки, стверджувальні або заперечні. Воно спонукає слухача у формі прохання або наказу зробити або не зробити щось. **Окличні** речення виражають сильні емоції або почуття. Однак, емоційний характер окличних речень є **додатковою ознакою**, яка може супроводжувати комунікативні типи речень. Отже, кожен комунікативний тип речення може бути окличним або неокличним. Наприклад, якщо функція розповідного речення – повідомляти про щось, функція питального речення – запитувати про щось, функція спонукального (наказового) речення – спонукати когось до дії, то функція окличних речень – лише виражати емоції мовця, і це дуже виразно демонструє їхню відмінність від трьох комунікативних типів.

РЕЗЮМЕ

The research on the topic “Communicative types of sentences in modern English” is devoted to the investigation and identification of the main communicative types of sentences and their analysis in modern English. The course work comprises an Introduction, two chapters, Conclusions to each chapter, General Conclusions, a Résumé, a List of literature cited and a List of illustration materials.

The first chapter “**Фундаментальні засади вивчення речення в комунікативному синтаксисі**” (“Fundamental principles of studying sentences in communicative syntax”) supplies the theoretical basis of the research. It presents the primary definition of the concept of a sentence, its meaning in syntax, namely communicative syntax, and its functioning in the main aspects – structural and communicative.

In the second chapter “**Комунікативні типи речень та їх характерні ознаки в сучасній англійській мові**” (“Communicative types of sentences and their characteristic features in Modern English”) discloses the practical part of the research. It is aimed at analyzing the principal types of sentences according to the purpose of communication, identifying their lexical and grammatical features and establishing their discourse qualities. This chapter substantiates the role of each type of sentence and provides some examples of illustrative material from English-language fiction.

Key words: syntax, sentence, structural aspect, communicative aspect, communicative types of sentences, purpose of communication, lexical features, grammatical features.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Andersen, Sarah. (2014). Sentence Types and Functions. San José State University Writing Center.
2. Asrori, M. M., Kuspiyah, H. R., & Rohmah, A. (2019). An Analysis of Imperative Sentences of the Martian Movie and Their Subtitling. *Channing: Journal of English Language Education and Literature*, 4 (1), 26-32. Retrieved from: <https://doi.org/10.30599/channing.v4i1.737>.
3. Berezenko, V., Cherkhava, O., & Musiienko, Y. (2022). Communicative language teaching approach in promoting the linguistic competence of EFL learners. *Advanced Education*, 9 (20), 88-96. Retrieved from: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.224016>.
4. Dunyamin, Y. (2017). Investigation of the Exclamatory Sentences (on the materials of the English and Azerbaijani languages). *European Journal of Literature and Linguistics*, 22-28. Retrieved from: <https://doi.org/10.20534/ejll-17-1-22-28>.
5. Faris, W., & Cheng, K. (2009). Understanding and executing a declarative sentence involving a forms-of-be verb. *У 2009 IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics – SMC*. IEEE. Retrieved from: <https://doi.org/10.1109/icsmc.2009.5346782>.
6. Kirkchuk, Pablo. (2011). *Pragmatic vs. grammatical mode: Utterance internal hierarchy (UIH) in Hebrew and beyond*. Boulder, CO: LSA Linguistics Institute. Retrieved from: <https://hal.science/hal-00625547/document>.
7. Larsen-Freeman, D. (2003). *Teaching language: From grammar to Grammaring*. Donald Freeman. Retrieved from: https://kupdf.net/download/from-grammar-to-grammaring_5af6c557e2b6f5f1366e3a44_pdf#.
8. Muzakky, M., Fahriany, F., & Utami, M. A. (2021). The Process of Acquiring Declarative Sentence on Aphasia. *Lingual: Journal of Language and Culture*, 11 (1), 3. Retrieved from: <https://doi.org/10.24843/ljlc.2021.v11.i01.p01>.

9. Rugare Mareva. (2012). Structural or communicative approach: A case study of English Language teaching in Masvingo urban and peri-urban secondary schools. *International Journal of English and Literature*, 3 (5). Retrieved from: <https://doi.org/10.5897/ijel11.015>.
10. Samsi, Y.S., Lukmana, I. & Sudana, D. (2021). A Corpus-based Study on Sundanese Exclamatory Sentences: A Functional Typology Perspective. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17 (3), 1198-1209. <https://doi.org/10.52462/jlls.85>.
11. Santhi, J. V. and Selvam, Dr. R. (2020). *Teaching grammatical structures using interaction - researchgate.net, TEACHING GRAMMATICAL STRUCTURES USING INTERACTION*. Jeya Santhi.V. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/343675009_TEACHING_GRAMMATICAL_STRUCTURES_USING_INTERACTION.
12. ShrewIC. (2012, October 6). *III. Major features of the sentence*. English Goes Easy. Retrieved from: <https://englishgoeseasy.blogspot.com/2012/10/iii-major-features-of-sentence.html>.
13. Tang, G. & Lau, C. (2012). 16. Coordination and subordination. In R. Pfau, M. Steinbach & B. Woll (Ed.), *Sign Language: An International Handbook* (pp. 340-365). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. Retrieved from: <https://doi.org/10.1515/9783110261325.340>.
14. Umami, M. (2016). A Contrastive Analysis of Interrogative Sentences in English and Indonesian. *Register Journal*, 8 (2), 151. Retrieved from: <https://doi.org/10.18326/rgt.v8i2.151-162>.
15. Байдак, Л. І. (2018, 24 травня). Особливості навчання граматики. Сумський національний аграрний університет. Режим доступу: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6088/1/Байдак%20Л.І.%20Особливості%20навчання%20граматики.pdf>.
16. Загнітко, А. П. (1996). Український синтаксис: науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс (Т. 2).

17. Караман, С. О., Караман, О. В., Плющ, М. Я., Степаненко, М. І., Горошкіна, О. М., Бакун, З. П., Копусь, О. А., Кочеткова, А. І. (2011). Сучасна українська літературна мова. Літера ЛТД.
18. Кочерган, М. П. (2002). Вступ до мовознавства. Академія.
19. Кухарчук, І. О. (2013). Функціонально-комунікативний напрям дослідження синтаксичної будови мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, (10), 150-155. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2013_10_39.
20. Медведєва, С. О. (2018). Different approaches of studying grammar. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р.* Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4020>.
21. Пшанська, Г. (2014). Окличні конструкції як засіб інтенсифікації якості та способу дії (на матеріалі французької мови). *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*, (22), 152-160. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_in_mov_2014_22_23.
22. Сітко, А. В. (2013). Структурні особливості англійських та українських інтерогативів. *Нова філологія*, (58), 187-189. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2013_58_47.
23. Фадєєва, О. В. & Пастушенко, Т. В. (2017). *English syntax*. Режим доступу: http://www.kdu.edu.ua/new/PHD_vid/Posibnyk_English%20syntax.pdf.
24. Шепетяк, Олег Михайлович (2008) Теорія мовленнєвих актів. *Вісник факультету романо-германської філології / За ред. Кеміня В.П.* (3). рс. 93-105. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3318>.
25. Шульжук, К. Ф. (2004). Синтаксис української мови. Академія. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shulzhuk_Kalenyk/Syntaksys_ukrainskoi_movy.pdf.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Jane, A. (2007). *Oxford Bookworms Library: Pride and Prejudice: Level 6: 2,500 Word Vocabulary*. Oxford University Press.
2. Lee, Harper. (2017). *To Kill a Mockingbird*.
3. Shaw, I. (2010). *Nightwork* (Денисова, С. В. Ред.). КАРО.